

ՕՏԱՐԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Զենոբ Բինյ. Նալպանտեան

«Վերցուր օտարէն լաւ եւ օգտակարը:
Վանէ քեզմէ վատը, յոռին»:

Հայ իրականութենէն ներս, օտարասիրութիւնը խորթ երեսնոյթ մը չէ բնաւ: Հայը միշտ ալ հակամէտ է օտարին հաճոյ երեւալու, զայն գովելու ու գովաբանելու, եւ անոր ամենայեւն յատկութիւնները որդեգրելու:

Ստորագնահատութեան եւ ստորակայութեան բարդոյթ տառապող հայը թեքած է դէպի օտարը՝ սորվելու, ընդօրինակելու եւ իրացնելու համար: Կապկած ենք օտարը, անոր ամէն մէկ շարժումը՝ տեղի ու անտեղի: Վերցուցած ենք յարմարն ու անյարմարը, ճիշդն ու սխալը, բարոյացուցիչ ու անբարոյացուցիչ արարքները: Միով բանիւ, մեր աչքերը սեւեռած օտարին վրայ, տիւ ու գիշեր ջանացած ենք նմանիլ անոր, որովհետեւ համոզուած ենք, որ ինչ որ կը բխի անկէ ու անոր կը պատկանի՝ պատուական է, գեղեցիկ եւ ընդունելի:

Մարդ մերթ կ'ուզէ գիտնալ ինչե՞ր վերցուցած ենք օտարէն ու անյապաղ՝ իրացուցած: Բնական ձգտում կայ օտարազգի ապրանքին տեսնել երթալու, ինչպէս նաեւ՝ ընդհանուր արտադրութեան հանդէպ հիացմունք ցուցաբերելու: Անհուն ձգտում կայ մշակութային նոյնացման (cultural assimilation): Մեր նկրտումներուն մէջ այնքան յառաջ գացած ենք, որ սկսած ենք զոհել հայկականը, տոհմիկը, հարազատը, ինքնատիպը: Զայս անվարան կարելի է կոչել մշակութասպանութիւն (cultural assasination), որովհետեւ մեր մշակութային արժանիքներն են որ յօդս կը ցնդին՝ փոխարինուելու այլ ազգերու թափփոխներով: Օտարէն ընդօրինակած ենք մշակութային բազմաթիւ տարրեր: Երգի, պարի, նուագի արուեստի մէջ հայը առատօրէն օգտուած է անկէ: Այսօր հայը կը նախընտրէ օտար երգերով հանդէպ գալ հայկական բեմի վրայ՝ հակառակ այն երեսնոյթին, որ հանդիսատէս հասարակութիւնը հայ է: Հայերու երգեցողութեան արտայայտութեան եղանակը, ներկայացման ձեւը ամբողջովին փոխուած է: Հայկական աւանդական պարի մէջ չէ տեսնուած զոյգի մը գետինները փռուիլը, ամբողջ մարմնով յատակին տարածուիլը: Ո՞ր մնաց հայ աղջկայ պատիւը, քնքշութիւնը, ամօթխածութիւնը: Այսօր նորոյթին շարքին անցած է նաեւ աղջիկը գրկել, օղբ

բարձրացնել եւ կլոր-կլոր պտոյտ տալ զայն: Մեր աւանդական նուագի մէջ կարգ մը հարուածային գործիքներու առկայութիւնը անընդունելի էր: Այսօր, նոյնիսկ մեծ ու անմասն աշուղի՝ Սայաթ Նովայի երգերուն կ'ընկերանան հարուածային կշռութաւոր գործիքներ, որոնք պարզապէս կ'աղաւաղեն երգի հարազատութիւնը եւ անաղարտութիւնը:

Մեր կամքէն անկախ պատճառներով, մեր կենցաղային պայմանները զգալիօրէն փոխուած են ներկայիս: Մեր հագուածքը, շարժեւածեւը, խօսելակերպը, մտածելակերպը, տրամաբանելու եղանակը, մտայնութիւնը, աշխարհահայեացքը, ամէն ինչ փոփոխութեան ենթարկուած են: Կասկած չկայ, որ կարգ մը հնացած երեսնոյթներ փոփոխութեան կարիք ունին հայոց մէջ եւ պէտք է զարգանային: Այդ ուղղութեամբ, պէտք է անկեղծօրէն խոստովանիլ, որ օտարը իր դրական մեծ ազդեցութիւնը գործած է մեր վրայ: Բաղաքավարական, օրինապահական եւ կարգապահական բազում օրինակներ վերցնելով օտարէն, բաւական յոկումներ ու մշակումներ կատարած ենք մեր առօրեային մէջ: Այդ փոփոխութիւնները զգալիօրէն մեր ազգը առաջ մղած են ու ազնուացուցած: Բնական երեսնոյթ է, որ ազգեր իրենց մշակութային փոխարաբերութեամբ զիրար օգնեն ու բարձրացնեն: Այդ տեսանկիւնէն, հայաստանաբնակներ լայնօրէն օգտուած են ռուս ժողովուրդի բաղաքակրթութենէն՝ մշակոյթէն:

Մեր օտարասիրութիւնը, դժբախտաբար, դրականութեւն անցած է ժխտականութեան եւ մանաւանդ՝ չափազանցութեան: Իբրեւ դասական օրինակ վերցնենք մեր հայոց լեզուն, զոր սաստիկ ծանրաբեռնած ենք օտար, անհարկի բառերով ու դարձուածներով: Ինչքա՞ն կրնանք օտար բառաւորներու բառեր ներառել մեր բառամթերքին մէջ: Ինչո՞ւ եւ ի՞նչ խղճով կ'այլասերենք հայոց լեզուն՝ այլանդակ, անձոնի ու անախորժ բառերով: Ինչո՞ւ այսքան խնկարկում օտարի լեզուին, երբ մեր լեզուն ունի այդ բառերուն համապատասխան շատ գեղեցիկ բառեր, եզրեր, որոնք կու գան ճոխացնելու մեր լեզուի բառազանձը:

Նետաքքրական է իմանալ թէ մեր հարազատ հայրենի կառավարութիւնը ի՞նչ կը մտածէ այս ուղղութեամբ եւ որոշիչ ի՞նչ քայլերու կը դիմէ, որպէսզի առաջը առնէ այս անտեղի ներհոսքին: Տարիներով առատ մեւան հոսած է այս նիւթին շուրջ եւ ... ոչ մէկ բարելաւում: Ընդհակառակը, այսօր մեր հայրենի երկրին մէջ կը տեսնենք ապերասան ու անպատասխանաւոր շարունակութիւն անյարմար փոխառութեանց: Մեր լեզուի հանդէպ ցուցաբերուած անբարեացակամութիւնը եւ անտարբերութիւնը հասած են զազաթնակելոյն: Չկայ մարմին մը, օրէնք մը,

ուժ մը, որ զսպէ այս անընդունելի ու անբարեխիղճ ընթացքը: Հայոց լեզուն այնքան խճողած ու ծանրաբեռնած ենք աւելորդ բառերով, որ այլեւս կորսնցուցած է իր յստակ ու բիւրեղ դիմագիծը: Օգնութիւն կ'աղաղակէ ան արդ ամենուրեք...: Ո՛վ կայ լսող, ո՛վ մնացած է մտահոգուող ու տանջուող...: Ինչպէ՞ս փրկել մեր նախնեաց հոյակապ լեզուն այս աղէտալի ընթացքէն, երկիւղալի զառիթափէն, մշտական կորուստէն: Ահա այս է հրատապ հարցը ներկայիս:

Օտարասիրութեան մեր փնտռութիւն մէջ, լքած ենք մեր դարատուր Սուրբ Եկեղեցին ու յարած օտար ու խորթ աղանդներու: Հայերս՝ հետամուտ նորութիւններու, մեր դիւրախաբ մտքով, կլանուած ենք Արեւմտաւորի ու հեռատուր Ալեկէքի մոլար կրօններով ու անոնց վարդապետութիւններով: Կառչած ենք օտարի սին ուսմունքներուն եւ փուճ գաղափարախօսութիւններուն ու անձնատուր եղած անոնց հրահանգներուն եւ պատուէրներուն: Ինչպէ՞ս կարելի է մէկ հարուածով ջնջել մեր հաւատքը, ժխտել մեր ինքնութիւնը, ուրանալ մեր պատմութիւնը եւ դառնալ ծաղր ու ծանակ կարգ մը ճամբարտակներու ձեռքին: Միթէ՞ չունինք դոյզն չափի արժանապատուութիւն: Այս ճարպիկ խաբէբաները ողողած են Հայոց Աշխարհը՝ մոլորեցնելու մեր ազնիւ ու հիւրընկալ ժողովուրդը իրենց շահին ու գրպանին համար: Մեր զաւակները պէտք է գիտակցին որ այս նորասուտ ու վտանգատուր աղանդները զիրենք պիտի հեռացնեն իրենց պապենական արմատներէն, հայազգացողութենէն, հայրենական սէրէն, հայրենիքի հանդէպ իրենց ունեցած բարոյական պարտականութիւններէն. միով բանի զիրենք պիտի այլասերեն, օտարացնեն:

Անցեալին, Հայ եկեղեցւոյ պատմութիւնը, հայ աղանդապետներուն ձակատները աղուճադորշով խարանած է, վասնզի այս շտախկաւազակները, ցերեկ աչքով, հայոց Բանաւոր Տօնը մատնելով, սին խոտոտմներ կատարելով, գլխապտոյտ պատճառող օտարոտի ուսմունքներով, գողցած են անոր բարի ու անմեղ ոյխարները: Ներկայիս, մեր դարատուր Սուրբ Եկեղեցին կոչ կ'իւղղէ հայ եւ օտար աղանդաւորութիւններուն փարսախներով հեռու մնալ մեր ազնիւ ու հաւատարմի ժողովուրդէն՝ եթէ չեն ուզեր նոյն ձակատագրին արժանանալ: Մէկանգամընդմիշտ քաջ գիտնալու են այս կրօններու քարոզիչները եւ որոմ ցանող վտանգատուր խառնակիչները, որ մեր ժողովուրդը ի Հայաստան եւ ի սփիւռս աշխարհի ունի անփոխարինելի Հայաստանեայց Առաքելական Մայր Եկեղեցին իբրեւ հոգեւոր սնուցիչ ու յանձանձիչ, որուն պաշտպանութեան համար մեր նախահայրերը դարերով պայքարեցան ու իրենց հարազատ արիւնը թափեցին: Լաւ ճանչնալու են Հայոց մեծ

ազգը ու անոր նուիրական սրբութիւնները: Անսակարկ են անոր արժէքները: Հետեւաբար, թող ոչ ոք հասարակի հաւատափոխ ընել հայը, վասնզի անոր հաւատքը ամուր է ու հիմնուած ապառաժի վրայ:

Օտարասիրութենէ մղուած, հայը այսօր իր աչքերը կը յառէ օտարի հողին՝ մոռնալով իր երդիրը, քանդելով դարատուր սուրբ օճախը, լքելով հայրենիքը՝ մեր փոքրիկ ածուն: Հայը աստանդականի ցուպն ի ձեռին, դարձած է աշխարհաքաղաքացի. կը շրջի ան երկրէ երկիր՝ անյողողոյ քայլերով եւ հաստատակամ, որ ի վերջոյ պիտի գտնէ իր վերջին կայանը, ուր խարխիս պիտի կարենայ նետել եւ հաստատուիլ:

Ասա՛ղ, սաւաքս, շտառով պիտի հիասթափուի ան, վասնզի պիտի ապրի օտար երկնքի տակ, ուր չկան «ջրիկք հայրենեաց», «սէգ սարեր», հայ մտածողութիւն եւ հայաթրիք զգացողութիւն: Հայը օտարութեան մէջ աներկբայաբար պիտի գրկէ ցուրտ իրականութիւնը ուժացման ու վերջնական կորուստի: Թող ոչ ոք սին յոյսերով չտարուի, չօրորուի: Այստեղ փակագիծի մէջ հարկ է նշել, որ մեր հայրենիքի պարպումով, ոչ միայն կը տկարացնենք զայն, այլեւ խորին գոհունակութիւն ու հրճուանք կը պատճառենք մեր դարատուր ոսոխին, որ անձկութեամբ կը սպասէ անոր մահուան:

Մէկանգամընդմիշտ քաջ գիտնալու են այս կրօններու քարոզիչները եւ որոմ ցանող վտանգատուր խառնակիչները, որ մեր ժողովուրդը ի Հայաստան եւ ի սփիւռս աշխարհի ունի անփոխարինելի Հայաստանեայց Առաքելական Մայր Եկեղեցին իբրեւ հոգեւոր սնուցիչ ու յանձանձիչ, որուն պաշտպանութեան համար մեր նախահայրերը դարերով պայքարեցան ու իրենց հարազատ արիւնը թափեցին:

Մեր հայրենիքը իր անցումային շրջանն է որ կը բոլորէ: Բնական է որ պիտի ըլլան դժուարութիւններ ու մարտահրաւրներ, կեղեքումներ, շահատակումներ ու անարդարութիւններ, որոնք պիտի գան ընդվզում խմորելու ու զայրոյթ յառաջացնելու ռե՛է սրտակից ազգայինի կամ անկեղծ հայրենասէրի մէջ: «Համբերութիւն է հարկատուր, այս ալ կ'անցնի...», պիտի ըսէր Տօգետը Ճեմարանի պատուական վաղամեռիկ մեր ուսուցիչը՝ Պրն. Գրիգոր Կիլեան:

Այլ ազգերու հանդէպ մեր ակնածանքը խորն է, իսկ հիացմունքը՝ անսահման: Օտարին մշակոյթը գերակայ է, իսկ մերը՝ ստորակայ: Մեր գրադարանները սկսած են զարդարել օտար հեղինակներ, իսկ հայ մատենագիրներ, իբրեւ ժամանակավրէժ պատմիչներ ու գրողներ անհետացած են ու դարձած՝ փոշեծածկ: Մեր համա-

Տաթևի վանք. մեր անխախտ հաատքի սիւնը

րումը եւ գնահատումը օտարին, հասցուցած ենք իրենց գազաթնակէտին՝ առանց տրամաբանական պատճառաբանութեան:

Այն կեղծ համոզումը, որ իբրեւ թէ օտարին իմացական արտակարգ կարողութիւնը եւ ճառագումը աննման է ու չքնաղ, անկրկնելի է ու օրինակելի՝ զմեզ զգլխած է ազգովին: Անշուշտ որ օտարներ ունին հիանալի, նախանձելի ու պաշտելի օրէնքներ, երեսոյթներ, ազգային արժէքներ ու իւրայատկութիւններ: Ո՞վ

կրնայ սակայն ուրանալ որ մեր փոքրիկ ու «աննշան» ազգը եւս մեծամեծ քաջագործութիւններ կատարած է, որոնք գրի արժանի են, վկայակոչելով մեր մեծ պատմաօր՝ Մովսէս Խորենացիին իմաստալից խօսքերը:

Երբեքիցէ մտածած ենք թէ ինչ աւանդ կը թողունք հետագայ սերունդին: Ի՞նչ պիտի մտածեն մեր ժառանգորդները: Միթէ՞ պիտի չայպանեն մեզի մեր անփութութեան ու ծայր աստիճան անտարբերութեան համար: Միթէ՞ պիտի ներեն մեր անխելահասութիւնը եւ անսըտութիւնը, օտարասիրութիւնը եւ հաճոյասիրութիւնը: Յիշել է պէտք, որ ամէնքս բարոյապէս հաշուետու ենք հայոց ազգին՝ մեր խլացուցիչ լռութեան ու դատապարտիչ կրատրականութեան համար: Հաւասարապէս պատասխանատու ենք բոլորս ալ, երբ հարցը կը վերաբերի մեր բարոյական գոյատեւութեան եւ անկապտելի արժէքներու յաւերժական պահպանութեան: Պատմութիւնը խիստ ու անաչառ պիտի գտնուի բոլոր անոնց հանդէպ, որոնք զարտուղի ճանապարհով կ'ընթանան եւ զայլս եւս կը գայթակղեցնեն ու կը շեղեն՝ վասն իրենց անյազ օտարասիրութեան ու օտարահաճութեան:

Օտարասիրութիւնը, այո, ունի իր չափը եւ սահմանը: Օգտուինք օտարէն խոհեմօրէն, զգուշօրէն: Անձնատուր չըլլանք անոր: Չորդեգրենք այն ինչ կ'եղծէ մեր ազգային բիւրեղ նկարագիրը: Աշխարհայնացման (globalization) զոհ չերթանք: Հեռու մնանք օտարին յոռի բարքերէն եւ իբրեւ զբիբ ական պահենք ու պահպանենք մեր առհաւական արժէքները:

ԲԱԳԲԱՏՈՒՆԻ

ԵՐԿԻՐ ՄԱՅՐԵՆԻ

ԿԸ սիրեմ գրեզ, Երկիր մայրենի
Կը սիրեմ այնպէս, ինչպէս Նարեկը,
Իմ սրտի մօտիկ, հարազատ, գաղտնի,
Կը սիրեմ գրեզ ինչպէս աղօթքը...:

Կը պաշտեմ գրեզ, Երկիր մայրենի,
Գիրկըդ կ'որոնեմ նման որբուկի
Ու հոգիս կարօտ սիրոյդ մայրենի,
Անվերջ կ'որոնեմ ձեռքերդ ոսկի: